

LOUNAISRANNIKON YHTEINEN IDENTITEETTI

LOUNAISRANNIKKO NOUSUUN

TURKU UUSIKAUPUNKI RAUMA PORI

15.05.2012

**Riina Heinimaa
Niko Jokinen
Miia Mäkelä
Eeva-Maria Niemi**

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	3
2 Lounaisrannikon kaupunkien historian yhteisiä piirteitä pähkinäkuoressa.....	5
3 Lounaisrannikko tänään – katsaus tilastoihin.....	8
3.1 Väestö.....	8
3.2 Muuttoliike ja pendelöinti.....	8
3.3 Hyvinvointi ja onnellisuus.....	14
4 Identiteetti.....	15
4.1 Kollektiivinen identiteetti kattokäsitteenä.....	15
4.2 Kulttuurin merkitys alueellisen identiteetin kannalta.....	17
4.3 Aluetietoisuus.....	18
4.4 Alueen imago	20
5 Lounaisrannikkolaisuuden ydintä tutkimassa – merta näkyvissä, maaseudun vaurautta ja heimoeroja.....	21
5.1 Meri, saaristo ja maaseutu lounaisrannikkolaisia yhdistävinä tekijöinä.....	22
5.2 Mistä on lounaisrannikkolainen mentaliteetti tehty?.....	24
5.3 Lounaismurteet.....	26
5.4 Stereotyyppiolla on merkitystä.....	27
6 Miten vahvistaa lounaisrannikkolaista identiteettiä?.....	28
6.1 Tapahtumat ja toiminta lisäävät näkyvyyttä.....	28
6.2 Murteessa on voimaa.....	30
6.3 Tiedottamisen ja yhteyksien haasteet.....	30
6.4 Vauvat ja vaarit mukaan!.....	31
6.5 Toimeksiannot vahvistavat korkeakouluysteistyötä.....	31
7 Johtopäätökset.....	32
Lähteet.....	34

1 Johdanto

Turun, Uudenkaupungin, Rauman ja Porin kaupungit ovat ryhtyneet yhteistyöhön, jonka tavoitteena on vahvistaa lounaisrannikon kehittämisvyöhykettä hyvänä yritysten sijoittumis- ja toimintaympäristönä sekä houkuttelevana asuinympäristönä niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Lounaisrannikkoyhteistyössä (LOURA) tähdätään vuoteen 2020 erilaisin kehittämistoimin. LOURA-yhteistyöllä haetaan konkreettista yhteistoimintaa, uutta kasvua ja uudenlaisia kehittämismalleja. Samalla pyritään vastaamaan entistä ponnekkaammin olemassa oleviin haasteisiin, kuten osaavan työvoiman saatavuuteen ja yritysten kilpailu- ja uudistumiskyvyn parantamiseen.

Lounaisrannikkoyhteistyön kymmenen lippulaivahanketta määrittelevät yhteistyön suuret teemat ja konkreettiset sisällöt. Lippulaivahankkeiden tavoitteina on erilaisten elinkeino- ja yrityspalveluiden sekä –rahoituksen lisäksi kasvattaa alueen houkuttelevuutta ja tunnettavuutta. Yhtenä lippulaiva-teemana on Yhteishenkeä nostatetaan, jonka tavoitteena on vahvistaa alueen asukkaiden yhteistä identiteettiä ja yhteishenkeä. Tämän raportin tarkoituksena on selvittää, mistä alueellinen identiteetti muodostuu ja onko lounaisrannikolla tällaista omaa alueellista identiteettiä. Lisäksi raportissa esitetään konkreettisia ehdotuksia ”Yhteishenkeä nostatetaan” -lippulaivahankkeen tavoitteiden edistämiseksi. Nostattamalla yhteishenkeä voidaan lisätä asukkaiden yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä sitouttaa niin asukkaita kuin muitakin toimijoita paremmin alueeseen. Sen myötä alueen yrityksille, yhteisöille ja asukkaille muodostuisi laajempia yhteistyömahdollisuuksia. Tämä helpottaa myös uusien yhteistyötapojen löytämistä.

Tämän raportin luvussa 2 käsitellään lounaisrannikon historiaa, jonka jälkeen luvussa 3 tutustutaan LOURAn nykytilaan tilastotietojen avulla. Alueellisen identiteetin käsitteeseen tutustutaan luvussa 4. Luku 5 käsittelee lounaisrannikkolaisuuteen kuuluvia keskeisiä tekijöitä ja piirteitä, jotka muodostovat perustan lounaisrannikkolaiselle identiteetille. Luvussa 6 esitetään keinoja, joilla lounaisrannikkolaista identiteettiä voidaan tukea ja vahvistaa. Luvussa 7 raportin sisältö kootaan yhteen ja esitellään johtopäätökset.

Raportti on laadittu opiskelijatoimeksiantona LOURA-hankkeelle ja Turun seudun kehittämiskeskukseen osana Projektiässät -hanketta¹. Neljän Turun yliopiston opiskelijan muodostama projektiryhmä on joulukuun 2011 ja toukokuun 2012 välisenä aikana kirjoittanut tämän raportin sekä myöhemmin julkaistavan artikkelin *Lounaisrannikkolaisen identiteetin lähtökohtia: Mikä yhdistää varsinaissuomalaisia ja satakuntalaisia?*. Projektiryhmän ohjaukseen ovat osallistuneet toimeksiantajan edustaja LOURA-asiamies Pipa Heinonen sekä Projektiässien edustaja Johanna Aaltonen, joka työskentelee Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Braheassa.

Meren läheisyys houkuttelee matkailijoita lounaisrannikolle. Kuva: Uudenkaupungin kaupunki.

1 Lisätietoa Projektiässistä osoitteessa <http://projektiassat.utu.fi/>

2 Lounaisrannikon kaupunkien historian yhteisiä piirteitä pähkinänkuoressa

Turulle, Uudellekaupungille, Raumalle ja Porille yhteistä on sijainti rannikolla, joten luontevaa on myös se, että kaupunkien historiassa voidaan tässä suhteessa nähdä yhteneväisyyksiä. Historiansa aikana kaikki kaupungit ovat hyötäneet sijainnistaan rannikolla. Kaikki kaupungit ovat olleet tärkeitä satamakaupunkeja ja meri on taannut tärkeät yhteydet kaupankäynnin kannalta. 1800-luvulla Rauma eli valtameripurjehduksen kulta-aikaa². Niin Porissa, Uudessakaupungissa kuin Turussa laivanrakennuksella on ollut historiallisesti tärkeä merkitys kaupunkien taloudelle. Esimerkiksi Turussa laivojen rakentaminen alkoi vuonna 1732 perustetulla telakalla³. Telakasta kehittyi aikaa myöten kaupungin tärkein teollisuudenhaara. Teollisuudella on ollut merkittävä vaikutus kaupungeissa. Porissa sahateollisuudella on ollut suuri merkitys, mutta myöhemmin lisäksi paperi-, puu-, tekstiili- ja konepajateollisuudella⁴. Uudessakaupungissa 1900-luvun alussa telakka- ja erilaiset tekstiiliteollisuuden yritykset olivat suurimpia työllistäjiä. Myöhemmin kaupungin talouden kannalta tärkeitä tekijöitä ovat olleet esimerkiksi Rikkihappo Oy:n, nykyisen Kemiran, ja Saab-Valmet autotehtaan sijoittuminen kaupunkiin⁵.

Meriteollisuudella on vahvat perinteet lounaisrannikolla. Kuva: Rauman satama.

2 Rauman kaupunki

3 Turun kaupunki

4 Aukia & Virtanen, 1993, 20-23; Koivuniemi 2004, 10-11

5 Uusikaupunki – historiaa

Nykyisin LOURA –alue jakautuu kahteen maakuntaan, Varsinais-Suomeen ja Satakuntaan. LOURA-kaupungeista Turku ja Uusikaupunki kuuluvat Varsinais-Suomeen ja Rauma ja Pori Satakuntaan. Alueilla on hallinnollisen aluejaon kannalta pitkä historia, sillä *maakunnat* kuuluivat samaan lääniin jo 1700-luvulla. Varsinais-Suomen ja Satakunnan maakunnilla on siis pitkä aluehistoria läänitasolla. Varsinais-Suomi sekä Satakunta ovat molemmat myös historiallisia maakuntia, jotka olivat olemassa jo 1540-luvulla⁶.

Suomi oli Ruotsin vallan aikaan keskiajalla jaettuna sotilaallis-hallinnollisiin linnalääneihin. Siviililäänijärjestelmään siirryttiin 1600-luvulla ja tähän järjestelmään pohjautui vuonna 2009 lakkautettu läänihallinto maaherroineen⁷. Linnaläänien tilalle perustettiin yhdeksän entisen linnaläänin pohjalta neljä uutta lääniä, joita perustettiin myöhemmin väestön kasvaessa ja lääninhallitusten tehtävien laajentuessa lisää⁸. Läänien tehtävät ja aluerajat ovat kuitenkin kokeneet ajan kuluessa paljon muutoksia. Turun ja Porin läänillä on pitkä historia. Lääni löytyy Suomen kartasta jo vuodelta 1799. Läänin rajat ovat tosin vaihdelleet. Esimerkiksi vuonna 1799 laaditussa kartassa Tampere kuului Turun ja Porin lääniin.⁹

Läänien alueellinen jako koki suuren muutoksen 1990-luvun lopussa, kun voimaan astui aluehallintouudistus, jonka tavoitteena oli yksinkertaistaa ja yhtenäistää valtion aluehallintoa.¹⁰ Vuoden 1997 syyskuun alusta läänien lukumäärää vähennettiin kuuteen, joista Manner-Suomen läänejä olivat Etelä-Suomen lääni, Länsi-Suomen lääni, Itä-Suomen lääni, Oulun lääni sekä Lapin lääni¹¹. Lisäksi maakuntien ja niitä edustavien maakuntien liittojen aluejaot yhtenäistyivät¹². Maakunnan liittojen aluejakoa käytettiin uuden läänijaon pohjana. Länsi-Suomen lääni muodostuu Varsinais-Suomen liiton, Satakuntaliiton, Pirkanmaan liiton, Keski-Suomen liiton, Etelä-Pohjanmaan liiton, Österbottens förbund - Pohjanmaan liiton ja Keski-Pohjanmaan liiton toimialueista¹³. Läänit lakkautettiin 31.12.2009, ja niitä ovat korvanneet 1.1.2010 alkaen Aluehallintovirastot (AVI).

6 Pohjois-Pohjanmaan liitto 1999, 30

7 Pribilla 2006, 13

8 Maakunnat vastaan läänit 2006, 20

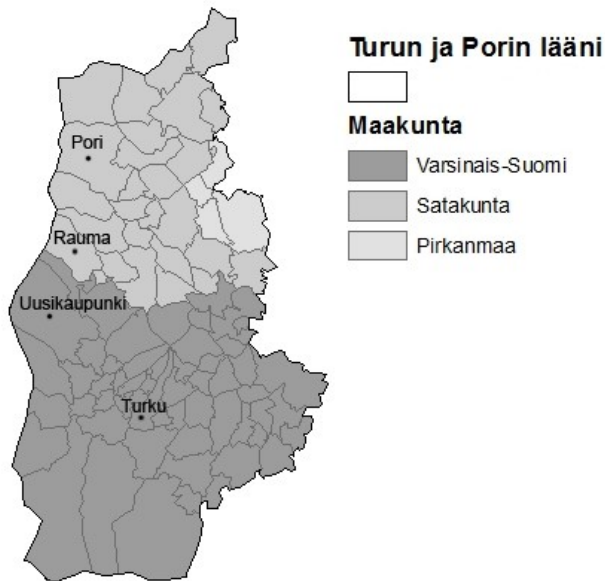
9 Suomen karttakirja 1799, 30

10 Sisäasiainministeriö a

11 Sisäasiainministeriö b

12 Tilastokeskus

13 Tilastokeskus b

Turun ja Porin lääni vuonna 2003. Kartta: Pohjakartta-aineisto © Maanmittauslaitos. Julkaisulupa nro 307/MML/12.

Yleishallinnosta huolehtineen lääninhallinnon lisäksi on ollut suuri määrä myös muita aluetason toimijoita, joista esimerkkejä ovat kuntainliitot (nykyiset kuntayhtymät), seutukaavaliitot ja maakuntaliitot. Maakuntaliittojen tarkoituksena oli lähinnä lisätä kulttuuria ja kansansivistystä, kehittää elinkeinoelämää ja erityisesti Varsinais-Suomen ja Satakunnan kohdalla elvyttää uinuvaa kotiseutuhenkeä.¹⁴ Seutukaavaliitot puolestaan olivat erityisiä kuntainliittoja, joiden tehtäviin kuului lakisääteinen seutukaavoitus. 1990-luvun alussa aluehallintoa ja suunnittelujärjestelmiä muutettiin. Yhtenä muutoksena seutukaavaliitot ja maakuntaliitot yhdistettiin. LOURA-yhteistyöalue on jakautunut Varsinais-Suomen maakuntaliittoon, joka on myös ensimmäisenä, vuonna 1927, muodostettu maakuntaliitto, ja Satakunnan maakuntaliittoon. Alueellisen identiteetin kannalta korostetaan usein maakuntatason merkitystä¹⁵. Alueellisen identiteetin kannalta maakuntajako voidaan nähdä tärkeämpänä kuin esimerkiksi läänijako. Kuten silloinen hallintoministeri Jouni Backman totesi läänien aloitustilaisuuksissa vuonna 1997¹⁶, alueidentiteetti perustuu maakuntiin ja rakentuu hänen mielestään alhaalta ylöspäin kunnista ja maakunnista lähtien.

14 Pribilla 2006, 21-22

15 ks. esim. Pohjois-Pohjanmaan liitto 1999, 1

16 Sisäasiainministeriö a

3 Lounaisrannikko tänään – katsaus tilastoihin

3.1 Väestö

Neljässä LOURA-kaupungissa oli vuonna 2010 noin 316 000 asukasta. Suurin LOURA-kaupunki on Turku, jossa oli noin 177 000 asukasta. Porissa asukkaita oli 83 000, Raumalla 40 000 ja Uudessakaupungissa 16 000.¹⁷ Väestöennusteen mukaan LOURA-alueen väkiluku kasvaa vuoteen 2030 mennessä erityisesti Turun seutukunnan keskimääräistä nopeamman väestönkasvun ansiosta. Koko LOURA-alueen väkiluvun kehitys on kuitenkin hitaampaa kuin koko maassa. Ikääntyneiden, yli 75-vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa lähivuosina voimakkaasti työikäisen väestön puolestaan vähentyessä. Nopeimmin ikääntyneiden määrä kasvaa Uudessakaupungissa ja hitaimmin Turussa.¹⁸

3.2 Muuttoliike ja pendelöinti

Väestön liikkuvuutta alueella voidaan tutkia tarkastelemalla muuttoliikettä ja pendelöintiä¹⁹ koskevia tilastoja. Asuinpaikan vaihtaminen on tyypillisesti yhteydessä henkilön muihin elämänmuutoksiin: opiskelujen alkaminen, työpaikan vaihtaminen tai eläkkeelle jääminen ovat yleisiä muuton taustatekijöitä²⁰. Uudeksi asuinpaikaksi valikoituu usein vanhan asuinpaikan lähialue, sillä tällöin muuton kustannukset jäävät pienemmiksi ja riski valinnan epäonnistumisesta on pienempi²¹.

17 Tilastokeskus c. Pori 83 032 asukasta, Rauma 39 715 asukasta, Turku 177 326 asukasta, Uusikaupunki 15833 asukasta.

18 Lounaisrannikon skenaariotyö

19 Pendelöinti tarkoittaa työssäkäyntiä oman asuinkunnan ulkopuolella (Nivalainen 2006, 10).

20 Mäkinen, Hiltunen, Laine & Karessuo 2003, 7

21 Häkkinen 2000, 54

3.2.1 Kokonaismuuttoliike

Muuttoliikkeen trendi kertoo osaltaan alueen vetovoimaisuudesta. Vuonna 2010 LOURA-kaupunkien muuttovoitto oli noin 1300 henkilöä. Maakuntien keskuskunnat Turku ja Pori olivat muuttovoittoisia niin kotimaan sisäisessä muutossa kuin maiden välisissä muutoissa. Rauma ja Pori olivat muuttovoittoisia vain maiden välisissä muutoissa, mutta kotimaan sisäisen muuttotappion vuoksi ne jäivät kokonaisuudessaan muuttotappiollisiksi. Tarkat luvut muuttoliikkeestä on esitetty taulukossa 1.

Muuttoliikkeen suurudella on merkittävä vaikutus alueen tulevaisuudennäkymiin. Muuttovoittoisilla alueilla kasvupotentiaali ja kehitysedellytykset ovat erilaiset kuin muuttotappiollisilla. Muuttotappion myötä alueen väestö saattaa ikääntyä muuttovoittoisia alueita nopeammin. Tällaisella kehityksellä on myös kerrannaisvaikutuksensa: iäkkäämpi väestörakenne tarkoittaa myös alhaisempaa syntyvyyttä. Tässä yhteydessä ei ole kuitenkaan mahdollista pohtia LOURA-kaupunkien kehitysnäkymiä sen tarkemmin. Tarkoitus on lähinnä saada yleiskuva nykyisestä muuttoliikkeen suuruudesta.

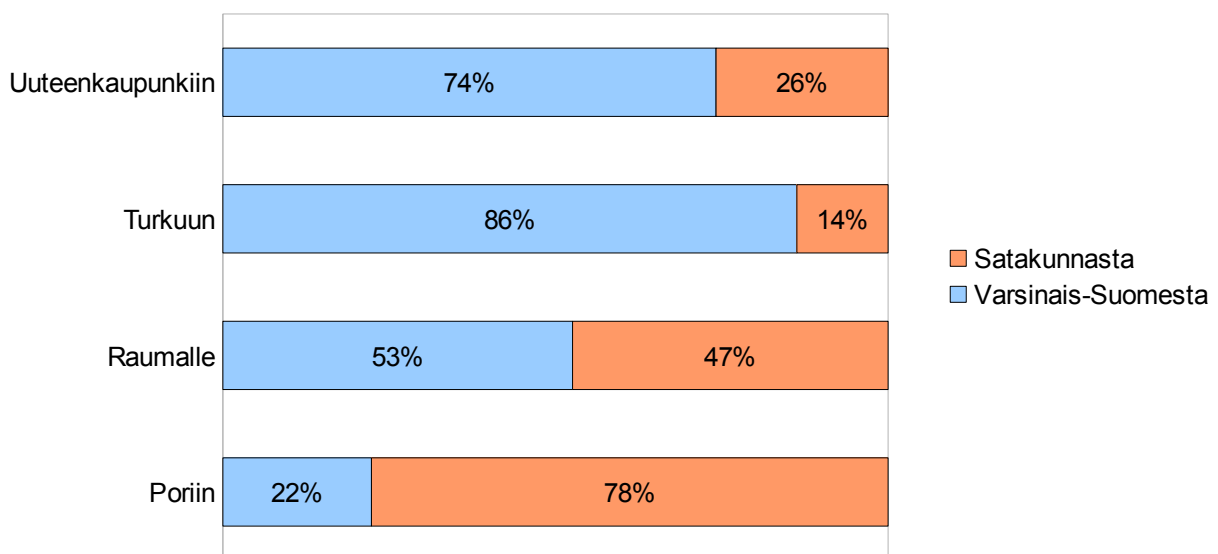
	Pori	Rauma	Turku	Uusikaupunki	LOURA
Kuntien välinen tulomuutto	3014	1308	10229	485	15036
Kuntien välinen lähtömuutto	2763	1491	9827	529	14610
Kuntien välinen nettomuutto	251	-183	402	-44	426
Nettosiirtolaisuus	113	87	671	6	877
Kokonaisnettomuutto	364	-96	1073	-38	1303

Taulukko 1: Muuttoliike LOURA-kaupungeissa vuonna 2010. (Tilastokeskus)

3.2.2 Muuttoliike ja pendelöinti LOURA-kaupunkien ja maakuntien välillä

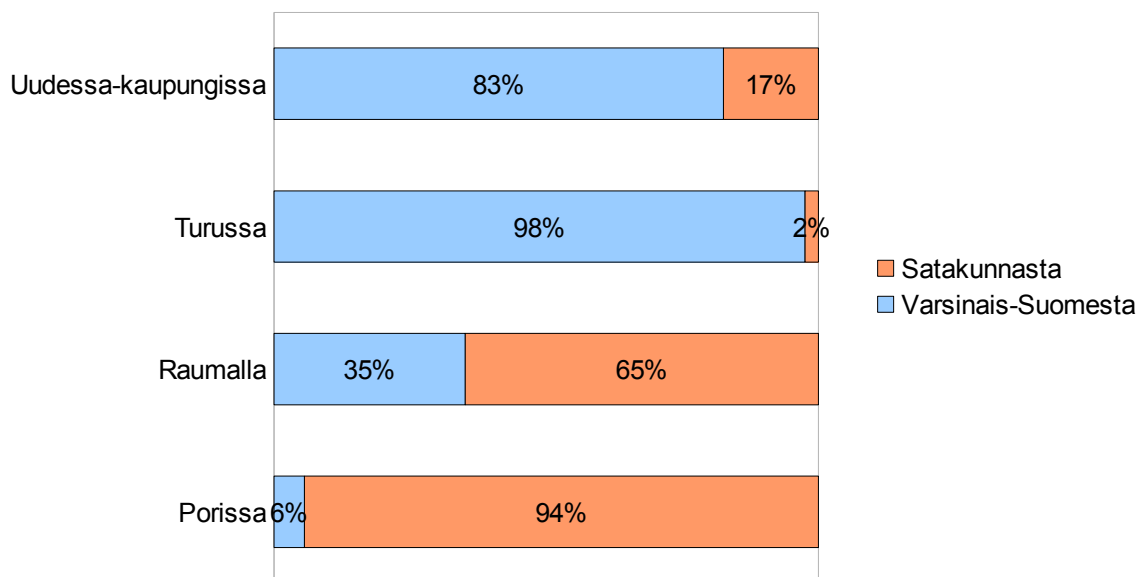
LOURA-kaupungit sijaitsevat kahden maakunnan, Satakunnan ja Varsinas-Suomen alueella. Turku ja Uusikaupunki kuuluvat Varsinais-Suomeen ja Pori sekä Rauma Satakuntaan. Onkin mielekästä tarkastella, miten muuttoliike ja pendelöinti suuntautuu kaupungeista näihin maakuntiin ja päinvastoin. Erityisesti muuttoliikkeen osalta tämä voi kertoa väestön halukkuudesta muuttaa naapurimaakuntaan. Kokevatko varsinaissuomalaiset Satakunnan vieraaksi vai muuttavatko he sinne yhtä paljon kuin omaankin maakuntaan?

Kuviossa 1 on kuvattu LOURA-kaupunkeihin muuttaneiden jakauma sen suhteen, tuleeko muuttaja Satakunnasta vai Varsinais-Suomesta. Kaikkiaan yli puolet LOURA-kaupunkeihin muuttavista henkilöistä muuttaa alueelle Satakunnasta tai Varsinais-Suomesta. Uudessakaupungissa lähes kaksi kolmasosaa muuttoliikkeestä perustuu Satakunnan ja Varsinais-Suomen muuttajiin. Kuvioista on huomattavissa, että LOURA-kaupunkeihin muutetaan useammin omasta maakunnasta kuin viereisestä. Tämä trendi on erityisen voimakas Turussa, jossa Varsinais-Suomesta muuttajia on 86 %. Rauma on muihin kaupunkiin nähden selkeä poikkeus, sillä sinne muutetaan hieman enemmän Varsinais-Suomesta kuin omasta maakunnasta Satakunnasta.

Kuvio 1: Muutto maakunnista LOURA-kaupunkeihin vuonna 2010 (%). (Tilastokeskus)

Taulukossa 2 on puolestaan kuvattu pendelöintiä (työpaikkaliikennettä) maakunnista LOURA-kaupunkeihin. Omassa kunnassa kunnassa työskentelevät on rajattu luvuista pois, joten esimerkiksi Varsinais-Suomesta Uuteenkaupunkiin pendelöivien kotipaikka on jokin muu Varsinais-Suomen kunta kuin Uusikaupunki. Kuviosta huomataan, että Turkuun ja Poriin pendelöivistä erittäin suuri enemmistö tulee kaupungin omasta maakunnasta. Tätä selittänee Turun ja Porin hyvät työllistymismahdollisuudet yhdistettynä maantieteellisiin sijainteihin. Pendelöinti luonnollisesti vähenee, kun etäisyys kasvaa. Toisaalta liikenneyhteydet Satakunnan ja Varsinais-Suomen välillä (valtatie 8) on todettu puutteellisiksi, mikä entisestään vähentänee halua pendelöidä naapurimaakuntaan.

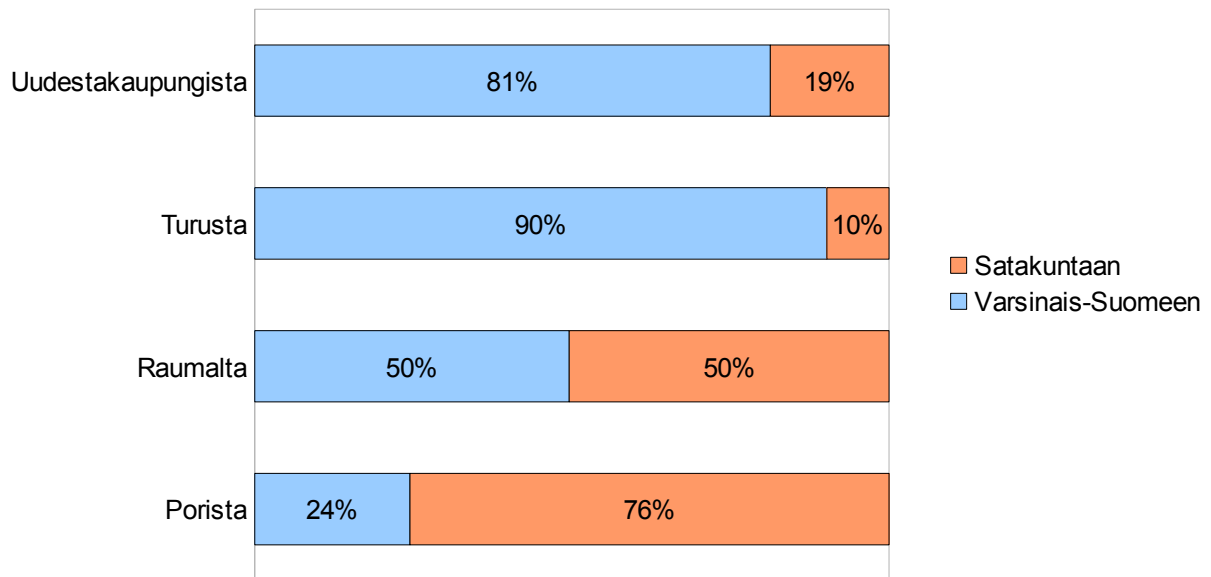

Kuvio 2: Pendelöinti maakunnista LOURA-kaupunkeihin vuonna 2010 (%). (Tilastokeskus)

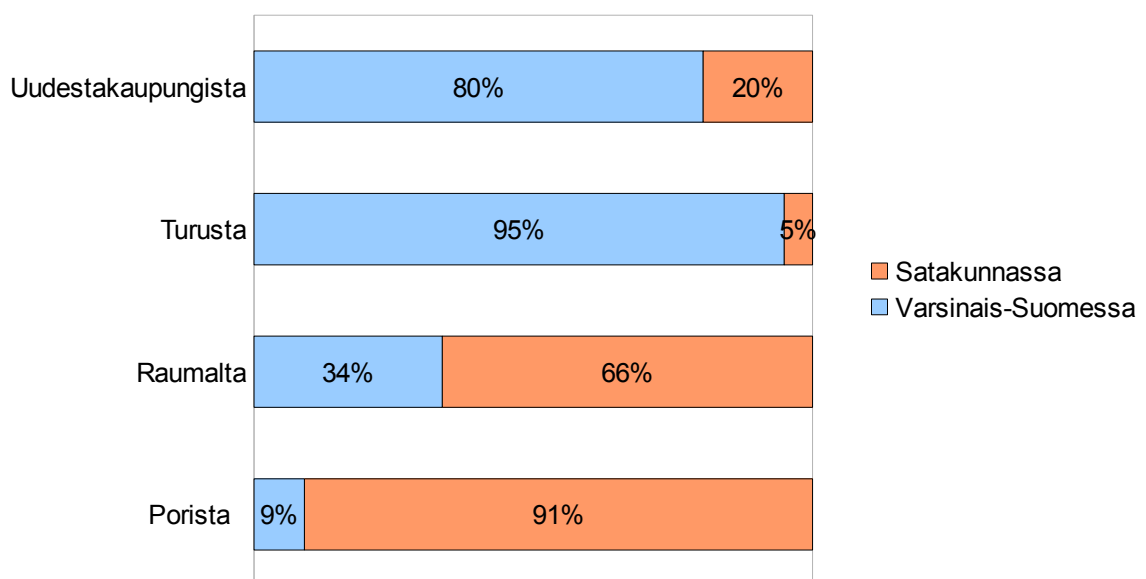
Raumalla pendelöintitrendi poikkeaa selkeästi muuttoliiketrendistä. Satakunnasta käydään paljon töissä Raumalla, mutta jostain syystä satakuntalaiset muuttavat Raumalle suhteellisesti harvemmin. Uudessakaupungissa pendelöinti Varsinais-Suomesta on hieman yleisempää kuin Varsinais-Suomesta muuttaminen.

Seuraavaksi tarkastellaan tilannetta toisinpäin. Kuinka paljon LOURA-kaupungeista muutetaan ja pendelöidään maakuntiin? Kuvio 3 osoittaa, että muutto LOURA-kaupungeista Satakuntaan ja Varsinais-Suomeen on jakaumaltaan lähes sama kuin

muutto maakunnista kaupunkiin. Muuttoliike keskittyy vahvasti omaan maakuntaan. Ainoastaan raumalaiset muuttavat yhtä usein Satakuntaan kuin Varsinais-Suomeen. Myös pendelöinti kaupungeista maakuntiin on samankaltaista kuin pendelöinti maakunnista kaupunkiin (vrt. kuvat 2 ja 4).

Kuvio 3: Muuttoliike LOURA-kaupungeista maakuntiin vuonna 2010 (%). (Tilastokeskus)

Kuvio 4: Pendelöinti LOURA-kaupungeista maakuntiin vuonna 2010 (%). (Tilastokeskus)

3.2.3 Muuttoliike LOURA-kaupunkien välillä

Viimeisenä tarkastellaan muuttoliikettä LOURA-kaupunkien välillä vuonna 2010. LOURA-kaupunkien välillä tapahtuva muutto oli noin 10 % alueen kokonaismuutosta. Uudessakaupungissa muuttoliike LOURA-kaupunkien sisällä on erityisen suurta. Noin kolmasosa Uudenkaupungin tulo- ja lähtömuutosta suuntautuu muihin LOURA-kaupunkeihin. Raumalle muuttavista reilu viidesosa tulee LOURA-kaupungeista, ja hieman useampi raumalainen muuttaa toiseen LOURA-kaupunkiin. Porissa osuudet lähtö- ja tulomuuton suhteen ovat noin 13 % ja Turussa vain 5-6 %. Eniten asukkaita vetävät Turku ja Pori. Ainoastaan Uudestakaupungista muuttavilla Rauma oli yleisempi muuttokaupunki kuin Pori.

Kaupunkien väliset erot LOURA-muuton osuudessa kokonaismuutosta ovat suuria. Turku on yliopistokaupunki, joten ympäri Suomea muuttavat opiskelijat lienevät suuri ryhmä Turun kokonaismuutossa. Myös Porissa on yliopistokeskus, jota vetää opiskelijoita. Tällöin LOURA-alueella muuttavien osuus jää pieneksi kokonaismuutossa.

Lähtökaupunki	Tulokaupunki					% kokonaislähtömuutosta
	Pori	Rauma	Turku	Uusikaupunki	Yhteensä	
Pori		86	271	11	368	13,3%
Rauma	146		226	50	422	28,3%
Turku	227	164		94	485	4,9%
Uusikaupunki	15	32	137		184	34,8%
Yhteensä	388	282	634	155	1459	10,0%
% kokonaistulomuutosta	12,9%	21,6%	6,2%	32,0%	9,7%	

Taulukko 2: LOURA-kaupunkien välinen muutto vuonna 2010 (henkilöä). (Tilastokeskus)

3.3 Hyvinvointi ja onnellisuus

Hyvinvointi on laaja-alainen käsite, jolla viitataan yhteydestä riippuen milloin terveyteen, milloin taloudelliseen tilanteeseen. Hyvinvointiin liitetään usein myös onnellisuus.²² Tässä luvussa on koottu erilaisia havaintoja LOURA-alueen hyvinvoinnista.

Satakunnan on todettu vastaavan hyvinvoinniltaan keskimääräistä suomalaista maakuntaa. Verrattuna koko Suomeen satakuntalaiset elävät terveemmän elämän ja sairastuvat vasta vanhoina. Suurten keskusten (Pori ja Rauma) ympärillä elintason ja terveyteen liittyvä hyvinvointi on korkeampaa kuin muualla maakunnassa. Toisaalta psykososiaaliset ongelmat ja eriarvoisuus keskittyvät Satakunnassa kaupunkikuntiin, erityisesti Poriin. Raumalla psykososiaalisten ongelmien määrä on kuitenkin kaupungin kokoon nähden pieni.²³

Varsinais-Suomesta ei ollut saatavilla vastaavaa raporttia, mutta turkulaisten hyvinvointia on tutkittu melko yksityiskohtaisesti. Turkulaisista elämänlaatunsa koki keskimääräistä paremmaksi hieman alle 60 %, mikä on hieman vähemmän kuin Suomessa keskimäärin. Myös onnellisuutta koettiin Turussa koko Suomea vähemmän. Erityisesti työkäisten onnellisuus näyttäisi olevan Turussa alemmalla tasolla kuin muualla Suomessa. Toisaalta yli 75-vuotiaat turkulaiset kokevat terveytensä keskimääräistä paremmaksi. Työkäisten yksinäisyys on puolestaan keskimääräistä yleisempää.²⁴

Lounaisrannikon erityispiirteenä voidaan mainita ruotsinkielisten korkeampi hyvinvointi verrattuna suomenkielisiin. Ruotsinkieliset elävät pitempään ja sairastavat joitakin tauteja huomattavasti vähemmän kuin samalla alueella asuvat suomenkieliset. Ilmiön selittäjänä on pidetty ruotsinkielisten vahvaa yhteisöllisyyttä ja sosiaalista pääomaa.²⁵ Tutkimustulokset on saatu vertailemalla Pohjanmaan ruotsin- ja suomenkielisiä, mutta tulokset lienevät yleistettävissä myös lounaisrannikolle.

²² Allardt (1976, 32-33) mukaan hyvinvointi kuvaa elintaso (esim. taloudellinen toimeentulo) ja elämänlaatua (esim. sosiaaliset suhteet) objektiiviselta kannalta, kun taas onnellisuus liittyy ihmisen subjektiiviseen kokemukseen elintasosta ja elämänlaadusta.

²³ Kääriäinen 2002

²⁴ THL 2011. Tässä on hyödynnetty kuvioita koetusta hyvinvoinnista ja osallisuudesta.

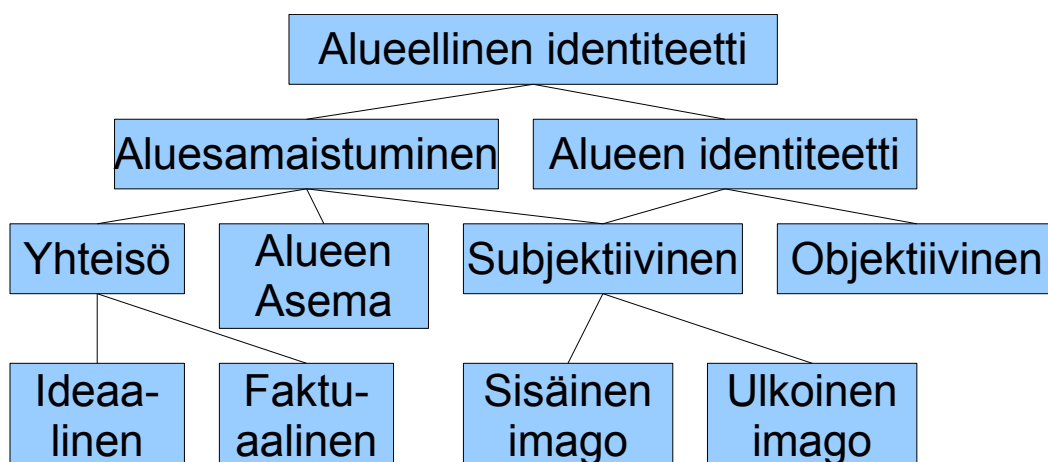
²⁵ Hyyppä 2002, 104-108, 113

4 Identiteetti

4.1 Kollektiivinen identiteetti kattokäsitteenä

Identiteetillä tarkoitetaan tässä raportissa yksilöiden näkemystä kuulumisesta tiettyyn ryhmään. Lounaisrannikon yhteinen identiteetti on siis lounaisrannikon asukkaiden kokemusta kuulumisesta samaan lounaisrannikkolaiseen ihmisryhmään. Anssi Paasi²⁶ on eritellyt erilaisia alueelliseen identiteettiin liittyviä ulottuvuuksia. Alueen identiteetillä hän tarkoittaa identiteetin sosiaalista ulottuvuutta. Objektillisella identiteetillä tarkoitetaan esimerkiksi maantieteen tai kulttuuritutkimuksen luokituksia, kun taas subjektiivinen identiteetti kertoo alueen imagosta joko asukkaiden tai ulkopuolisten mielissä.

Aluesamaistuminen puolestaan tarkoittaa alueen asukkaiden samaistumista yhteisöön joko faktuaalisten kokemusten kautta tai toivottavien ideaalisten ominaisuuksien kautta. Alueen asema tarkoittaa alueen hahmottumista osana erilaisia samaistumistasoja, esimerkiksi kansallinen, eurooppalainen, maakunnallinen jne. Varsinkin lounaisrannikon tapauksessa on tärkeää, että lounaisrannikon alueen asemaa saataisiin nostettua asukkaiden aluesamaistumisessa.

Kuvio: Paasi 1984

Kaunismaan²⁷ mukaan kollektiivinen identiteetti on kulttuurinen, ei psykologinen ilmiö. Se ei synny pelkästään yksilön sisäisten psyykkisten prosessien perusteella, vaan myös historiallisten kollektiivista identiteettiä muovaavien prosessien myötä. Esimerkkejä tällaisista voivat olla myytit tai muut vastaavat kertomukset. Kollektiivista identiteettiä peilataan myös tilanteissa, joiden jäsentämiseen näitä kulttuurisia merkitysmalleja sovelletaan. Suomalaisuudessa kollektiivisen identiteetin symbolisia koodeja ovat esimerkiksi Sibelius, sauna ja sisu.

Kollektiiviset identiteetit voivat syntyä luonnollisten tai abstraktien ryhmien pohjalta. Luonnollisilla ryhmillä tarkoitetaan ryhmää, jonka jäsenet ovat tarkasti tiedossa ja heillä on yhteinen identiteetti joka ilmaisee ryhmän varsinaisen luonteen tai perinteisen olemuksen. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi face-to-face-ryhmät tai perheet. Lounaisrannikkolaiset ovat abstraktimpi ryhmä. Ryhmän jäsenet, eli lounaisrannikolla asuvat ihmiset, saattavat kuulua muunkinlaisiin maantieteellisiin ryhmiin, kuten varsinaissuomalaisten tai satakuntalaisten joukkoon. Toisaalta taas lounaisrannikkolaisten ryhmän rajat ovat epäselvät niin maantieteellisesti, kuin kulttuurisestikin. Kuuluvatko esimerkiksi alueelle muuttaneet tai alueelta pois muuttaneet tähän ryhmään?

Maakunnallisten identiteettien historialliset jatkumot ovat eri pituisia. Identiteetit myös muotoutuvat jatkuvasti²⁸. Esimerkiksi karjalaisuuden syntyä ei ole edes tiedossa, kun taas keskisuomalaisuus on vakiintunut vasta 1960-luvulla Keski-Suomen läänin perustamisen jälkeen. Lounaisrannikon osalta voidaan pohtia, onko identiteetti jo olemassa, onko sen muotoutuminen alkanut, vai alkaako se joskus myöhemmin.

Alue on institutionalisoitumisprosessi²⁹: alue syntyy historiallisten prosessien kautta ja sosiaalisen toiminnan tuloksena. Alue on myös diskursiivinen tuote³⁰: kielenkäytön kyky luoda sosiaalista todellisuutta. Tässä mielessä kyse on siitä, miten lounaisrannikkolaisuus institutionalisoidaan ja miten siitä aletaan kielenkäytön keinoin puhua alueena, johon alueen asukkaat ensisijaisesti samaistuvat. Siinä missä keskisuomalaisen identiteetin

27 Kaunismaa 1997, 40-41

28 Kaunismaa 1997, 44

29 Paasi 1986

30 Häkli 1994

synty tapahtui lääni-instituution synnyn myötä, lounaisrannikko tarvitsee identiteetilleen myös omat instituutionsa. LOURA voidaan nähdä yhtenä tällaisena instituutiona.

Mustosen³¹ mukaan tarve samaistua tarinoiden hahmoihin johtuu ihmisille kuuluvasta tarpeesta etsiä ja vahvistaa omaa identiteettiään. Ihminen tulee tietoisemmaksi omista käsityksistään ja tunteistaan, kun hän kohtaa niitä piirteitä muissa ihmisissä tai tarinoiden ja median hahmoissa. Media muovaa minä-ihannetta ja vaikuttaa itsetuntoomme välittämällä yhteisössämme vallitsevia arvoja ja standardeja, joihin vertaamme ja arvioimme itseämme.

4.2 Kulttuurin merkitys alueellisen identiteetin kannalta

Identiteetti edellyttää inhimillisen suhteen luomista itseensä ja ryhmäänsä sekä samaistumista siihen³². Identiteetti myös liittyy määrättyihin asioihin, ilmiöihin, ihmisiin ja esineisiin. Identiteetin katsotaan saavan voimansa kulttuurista, joten kulttuurilla on suuri merkitys alueen identiteetin tukemisessa ja voimistamisessa. Kulttuuri on myös alueellinen ilmiö, sillä kulttuurit ovat sidottuja niiden maantieteellisiin sijainteihin.³³

Kulttuuri ilmenee henkisinä luomuksina mutta myös osana yhteiskunnallista, materiaalista ja symbolista arkikäytäntöä. Kulttuurilla on kiinteä yhteys perinteeseen. Kulttuuri voidaan nähdä aineellisena kulttuurina sekä aineettomana kulttuurina, jotka ovat niin ajan, paikan kuin sukupolven muutosten alaisina. Kulttuuri voidaan nähdä alueellisena vetovoimaisuustekijänä, joka liittyy alueen puoleensavetävyyden lisäksi imagoarvoon, matkailuun ja työllisyyteen. Henkisenä pääomana se puolestaan laajentaa kulttuurista ja sosiaalista pääomaa. Kulttuurilla on myös asuinalueelle juurruttava vaikutus. Lisäksi se voidaan nähdä keinona lisätä alueen vetovoimaisuutta. Tässä mielessä alueen imagolla on tärkeä merkitys. Sen on kuitenkin oltava sopusoinnussa alueen asukkaiden todellisuuden ja näkemyksien kanssa.³⁴

31 Mustonen 1997

32 Pohjois-Pohjanmaan liitto, 1999, 1

33 Pohjois-Pohjanmaan liitto, 1999, 2-4

34 Pohjois-Pohjanmaan liitto, 1999, 2-4, 11

4.3 Aluetietoisuus

Aluetietoisuus voidaan ymmärtää yhteisen tajunnan alueelliseksi ulottuvuudeksi, joka koostuu yksilöiden tajuntojen summasta ja jonka taustana ovat historiallis-yhteiskunnalliset ilmiöt³⁵. Historia ja traditiot ovatkin yleensä aluetietoisuuden kannalta tärkeitä tekijöitä. Aluetietoisuuden käsite voidaan tiivistää seuraavasti³⁶: *”Kokoavasti sanottuna aluetietoisuudella viitataan siihen, miten asukkaat tuntevat kuuluvansa jollekin alueelle, miten he hahmottavat alueensa kokonaisuutena, tiedostavat sen erityisluonteen ja ominaisuudet sekä tuntevat yhteenkuuluvuutta alueen muiden asukkaiden kanssa.”* Aluetietoisuuden voidaan katsoa koostuvan tosiasiallisesta ja ideaalisesta identifikaatiosta eli samaistumisesta. Tosiasiallisella identifioitumisella viitataan samaistumiseen alueen todellisiin yhteisöihin (esimerkiksi yritykset ja yhdistykset), jotka kiinnittyvät alueeseen toimintojensa kautta. Ideaalinen identifioituminen on puolestaan samaistumista esimerkiksi alueellisissa medioissa alueesta annettuun kuvaan.³⁷ Sanomalehdet ovat keskeisiä tekijöitä alueen tietoisuuden luomisessa ja ne myös luovat asukkaiden yhteisöllisyyttä³⁸.

Aluetietoisuus voidaan jakaa kolmeen osatekijään, joita ovat tieto, tunne ja toiminta. Tiedolla viitataan erilaisiin käsityksiin alueesta, mikä on oleellinen tekijä aluetietoisuuden muodostumisen kannalta. Alueellista identiteettiä ei synny ilman asukkaiden tietoisuutta oman alueensa erityispiirteistä ja elleivät he pysty hahmottamaan aluetta osana suurempaa kokonaisuutta. Toinen osatekijä on tunneperäiset tekijät, jotka Paasin mukaan ilmentävät ihmisen tunneperäistä asennoitumista tietoisuuden kohteena olevaan alueeseen. Tämä käsittää myös yhteenkuuluvuuden tunteen muiden asukkaiden kanssa. Tunnesiteellä on tärkeä merkitys, sillä ilman vahvaa tunnesidettä alueeseen samaistuminen ei voi kehittyä.³⁹ Kolmas tekijä on toiminta tai toiminnalliset tekijät, jotka viittaavat sekä toimintaan alueen puolesta että ihmisten toimintavalmiuksiin⁴⁰. Tässä mielessä korostuu sellaisten asukkaiden ja toimijoiden rooli, jotka toiminnallaan tietoisesti luovat ja ylläpitävät alueen identiteettiä⁴¹. LOURA voidaan nähdä tällaisena alueellisena

35 Paasi 1986, 26

36 Zimmerbauer & Suutari, 2004, 33

37 Pohjois-Pohjanmaan liitto, 1999, 6-7

38 Paasi, 1986, 291; Pohjois-Pohjanmaan liitto, 1999, 6-7

39 Paasi, 1986, 26; Pohjois-Pohjanmaan liitto, 1999, 7

40 Paasi, 1986, 26; Zimmerbauer & Suutari, 2004, 33

41 Pohjois-Pohjanmaan liitto, 1999, 7

toimijana, joka pyrkii vahvistamaan alueellista identiteettiä, aluetietoisuutta ja yhteishenkeä lounaisrannikolla. Tähän pyritään erilaisin hankkein, jotka kytkeytyvät LOURAn lippulaivahankkeiden alle.

Saaristo ja veneily liitetään usein lounaisrannikkolaisuuteen. Kuva: Uudenkaupungin kaupunki.

4.4 Alueen imago

Alueen imagolla viitataan rakennettuun mielikuvaan alueesta. Imago nähdään sekä viestinnällisenä että tietoisuuden sisäisenä mielikuvana. Alueen imago voidaan jakaa sisäiseen imagoon eli asukkaiden käsityksiin omasta alueestaan ja ulkoiseen imagoon eli ulkopuolisten käsityksiin alueesta.⁴² Imago tulee kuitenkin erottaa mielikuvasta, joka on ihmisten käsitys alueen imagosta⁴³. Alueellista imagoa hyödynnetään kasvavassa määrin alueiden houkuttelevuuden ja vetovoimaisuuden kehittämisessä. Eräässä Pohjois-Pohjanmaan liiton julkaisussa⁴⁴ todetaan, että alueen imago on ulkoinen kuva, joka muuttaa alueen tuotteeksi.

Alueen imago kytkeytyy vahvasti aluetietoisuuteen ja alueen identiteettiin. Voidaan väittää, että hyvän alueellisen imagon taustalla tulisi olla voimakas alueellinen identiteetti ja aluetietoisuus⁴⁵. Tässä mielessä on tärkeää, että alue erottuu muista ja että alue on yleisesti tunnettu. Esimerkiksi Turku koetaan kokonaismielikuvaltaan toiseksi parhaimmaksi asuinpaikaksi Suomessa⁴⁶. Alueellisen imagon, erityisesti ulkoisen imagon, rakentaminen on vaikeaa, jos aluetietoisuus ja alueeseen samaistuminen ovat heikkoja. Identiteetti onkin oleellinen tekijä alueiden sisäisen imagon rakentamisen kannalta.⁴⁷ Alueellisen identiteetin tulisi siis olla olemassa ennen kuin alueen imagoa voidaan rakentaa ja imagon kehittämisen tulisi lähteä alueen sisäisen identiteetin ja tietoisuuden vahvistamisesta.⁴⁸ Myönteinen imago toimii keskeisenä alueellisena vetovoimatekijänä ja se koetaan tärkeäksi alueen yleisen kehityksen ja ilmapiirin kannalta. Alueen identiteetin vahvuus vaikuttaa myös imagoon liittyvien toimenpiteiden onnistumiseen.⁴⁹ Alueen imagon tulisi vastata niitä mielikuvia ja kokemuksia, jotka asukkailla ja ihmisillä alueesta on. Toisaalta imagon ja identiteetin suhde on myös käänteinen, sillä alueen imagonrakennus, alueen ulkopuolelle suuntautuva markkinointi ja sieltä saatavat positiiviset viestit alueesta saattavat vahvistaa asukkaiden samaistumista alueeseen⁵⁰.

42 Pohjois-Pohjanmaan liitto 1999, 11

43 Zimmerbauer & Suutari 2004, 31

44 Pohjois-Pohjanmaan liitto, 1999, 11

45 Zimmerbauer, 2008, 7

46 Taloustutkimus 2012

47 Äikäs 2004, 177

48 Zimmerbauer, 2008, 7; Zimmerbauer & Suutari 2004, 31

49 Zimmerbauer & Suutari 2004, 30

50 Zimmerbauer & Suutari 2007, 349

5 Lounaisrannikkolaisuuden ydintä tutkimassa – merta näkyvissä, maaseudun vaurautta ja heimoeroja

Onko olemassa lounaisrannikkolaista identiteettiä ja mistä se rakentuu? Koska lounaisrannikkolaisuutta ja lounaisrannikkolaista identiteettiä ei ole suoranaisesti juurikaan tutkittu, kysymykseen lähdettiin vastaamaan tutkimalla kirjallisuutta ja haastatteleamalla Varsinais-Suomen kylät ry:n kyläasiamies **Tauno Linkorantaa** sekä Satakunnan museossa työskentelevää FM **Heidi Helkiö-Mäkelää**, joka tekee parhaillaan väitöskirjaa aiheesta *Nostalgia matkailullisena voimavarana*.

Kesäpäivä Turun saaristossa. Kuva: Turun kaupunki.

5.1 Meri, saaristo ja maaseutu lounaisrannikkolaisia yhdistävinä tekijöinä

Lounais-Suomelle leimaa antavana piirteenä on meren läsnäolo ja ainutlaatuinen saaristo, joka ulottuu pidemmälle merelle kuin saaristot muualla Suomen ja Itämeren rannikolla. Lounais-Suomen saaristo on luontonsa perusteella yksi kuudesta Suomen rannikolle sijoittuvista sektoreista. Tämän saaristoalueen erityispiirteenä on leveä ja rehevä sisäsaariston vyöhyke, joka ulompana vaihtuu vähitellen laajaksi pienten, karujen ja harvassa sijaitsevien saarten vyöhykkeeksi.⁵¹

”Meri ja saarten luonto ovat läsnä heidän arjessaan aistinvaraisina kokemuksina, aaltojen kohinana, meren suolaisuutena, tuulen tuntuna, auringon kimalluksena, lintujen lauluna ja tähtiöiden hiljaisena kirkkautena. – Ne eivät silloin ole tietoisina mielessä saarilla jokapäiväisissä töissään puurtavilla ihmisillä. Ne ovat itsestään selvä osa elämää, eikä niitä enää silloin välttämättä huomata. Muualla vietetyn ajan jälkeen ne nousevat helpommin tietoisiksi merkeiksi, jotka kertovat saaristoympäristön kauneudesta ja sen olemassaolon tärkeydestä saaristossa asuville.”⁵²

Molemmat haastateltavat - sekä Helkiö-Mäkelä että Linkoranta - nostivat esille meren ja rannikon lounaisrannikon asuinympäristön vahvuutena. Helkiö-Mäkelän mukaan meri on niin satakuntalaisille kuin varsinaissuomalaisille tärkeä ja meren äärellä olemisen tarve eräänlainen psykologinen juttu. Raportin kirjoittajien suorittaman pikagallupin⁵³ tulokset puhuvat omalta osaltaan meren ja saariston merkityksestä lounaisrannikkolaisuudelle. Vastaajilta kysyttiin, että mitä heidän mielestään kuuluu lounaisrannikkolaisuuteen. Puolet vastaajista katsoi meren kuuluvan lounaisrannikkolaisuuteen ja joka kolmas mainitsi saariston vastauksessaan. Lisäksi muutama vastaaja liitti lounaisrannikkolaisuuteen jokikulttuurin ja meren antimet ruokapöydässä.

Meri, saaristo ja luonto ovat siis lounaisrannikkolaisia yhdistäviä elementtejä, ja niiden avulla voidaan vahvistaa lounaisrannikkolaisten yhteistä identiteettiä. Esimerkki tapahtumasta, jonka kautta lounaisrannikkolaisten identiteettiä voidaan vahvistaa, on

51 Granö, Roto & Laurila 1999, 33.

52 Siivonen 2008, 312

53 Projektiässien esittelytilaisuus Turun kaupungintalolla 9.2.2012

Helkiö-Mäkelän haastattelussa esille noussut kaljaasi Ihanan purjehdukset. Kaljaasi Ihana⁵⁴ on Perinnelaivayhdistys Ihana ry:n kulttuuriperinteen elvyttämiseksi rakentama laiva, joka sijaitsee Luvian Laitakarissa. Laiva laskettiin veteen vuonna 2010 ja neitsytpurjehdus tehtiin vuoden 2011 kesäkuussa. Helkiö-Mäkelän mukaan purjehduksella mukana olleet ihmiset kokivat nostalgian tunteita, vaikka eivät olisikaan koskaan itse kokeneet purjehdusta perinnelaivalla. Nostalgian tunne perustui muiden ihmisten – esimerkiksi isovanhempien – luettuihin tai kuultuihin kertomuksiin ja tarinoihin.

Linkorannan mukaan lounaisrannikon vahvuuksia asuinympäristönä ovat meren lisäksi elävä maaseutu. Maaseutunäkökulma onkin oleellinen, mutta osittain unohdettu LOURAn kannalta. Maaseutu on nähty virkistys- ja asuinympäristönä, mutta sillä on potentiaalia esimerkiksi luomuruuan tuotannossa, kalastuksessa, metsätaloudessa, marjastuksessa ja metsästyksessä.⁵⁵ Linkoranta korostaa lounaisrannikon alueen maaseudun elinvoimaisuutta ja vaurautta verrattuna muuhun Suomeen. Maaseutu on myös erilaista kuin muualla Suomessa - ei niin takametsäistä – lounaisrannikon alueella on esimerkiksi paljon kartanoita. Linkoranta nostikin esille kysymyksen, voisiko maaseudun kartanoita hyödyntää nykyistä enemmän matkailussa. Maaseutu siis vetää ihmisiä Varsinais-Suomessa, kun taas muualla Suomessa maaseutu ennemminkin tyhjenee.

54 Perinnelaivayhdistys Ihana ry 2012

55 Heikkilä 2011, 46

5.2 Mistä on lounaisrannikkolainen mentaliteetti tehty?

Suomessa on olemassa alueellisia mentaliteettieroja. Pääjako on länsi-itä Pohjois-Suomen kuulussa itään. Läntiselle mentaliteetille ominaisia piirteitä ovat systemaattisuus ja järjestelmällisyys sekä tiukkuus arjessa. Sosiaaliset verkot saattavat olla lännessä suppeampia, kuin idässä. Lännessä ollaan myös hyvin tietoisia hierarkioista, jotka perustuvat varallisuuteen, perittyihin asemiin ja koulutukseen. Uusiin ihmisiin suhtaudutaan varauksellisesti. Mentaliteettierot johtuvat useista eri asioista. Lännessä on voitu asua samassa paikassa pidempään ja sosiaalinen liikkuvuus on ollut vähäistä. Lännessä on korostunut talo ja kiinteän omaisuuden merkitys, kun taas idässä sukulaissuhteet ovat olleet merkityksellisempiä.⁵⁶

”VARSINAISSUOMALAISET ovat hämäläistä heimoa, joihin on sekaantunut ruotsalaista väestöä. Varsinaissuomalainen on pitempi kuin varsinainen hämäläinen. Hän on vilkas ja puhuu hyvin lyhytsanaista murretta.”⁵⁷

Malmberg ja Vanhatalo ovat kirjoittaneet pilke silmäkulmassa kirjan *Heimoerot esiin ja härnäämään*. Siinä on esitelty seitsemän eri heimoa - mukaan lukien varsinaissuomalaiset – jotka perustuvat vanhoihin muinaisheimoihin. Satakuntalaisia ei ole teoksessa luokiteltu omaksi erityiseksi heimokseen. Kirjoittajat kuitenkin toteavat, että satakuntalaisia olisi ollut mukava kuvata enemmänkin, mutta materiaalia ei ollut tarpeeksi. Sananpartta mukaillen satakuntalaisista voi kuitenkin todeta, että heissä yhdistyy hämäläinen hitaus ja varsinaissuomalainen ”keljumaisuus”. Kirjoittajat toteavat, että mitään yleispätevää heimojakoja ei ole olemassa, koska jako vaihtelee sen mukaan, onko se tehty murteiden tutkimuksen, historian vai kansantieteen tarpeisiin. Sen sijaan läänijaosta ei tule paljon perustaa, koska se on läpikäynyt niin monia eri muutoksia.⁵⁸

Mitä sitten kuuluu varsinaissuomalaiseen luonteeseen? Turkulaisten sanotaan olevan koppavia eli vaikeasti lähestyttäviä ja he myös tiedostavat sen. Alueen vankka taloushistoria selittää sen, että turkulaiset tulevat toimeen omillaan. Länsisuomalaiset ja

⁵⁶ Apo & Ehrnroot 1996, 71

⁵⁷ Hänninen 1927, 51

⁵⁸ Malmberg & Vanhatalo 1985, 11

skandinaaviset puhtauskäsitteet näkyvät Varsinais-Suomessa, mikä näkyy yleisenä siisteytenä. Tämän takana on saattaa olla näkymisen ja näyttämisen ajatus: vaurauden tulee näkyä. Materialismi saattaa näkyä niin itaruutena kuin kuluttamisena. Lounais-Suomen merkityksestä voidaan todeta, että kautta historian uudet keksinnöt ja parannukset ovat levittäytyneet lounaasta koko Suomeen.⁵⁹

*Ehkä jonkin asteinen ylpeys...syrjäänvetäytyneisyys...jonkinlainen ryhmäkeskeisyys...
sisäänpäin lämpeäminen...positiivisuus...osittain suomenruotsalaisuus...iloisuus...
yrmeys...ennakkoluuloisuus...murteet
(Mitä kuuluu lounaisrannikkolaisuuteen?⁶⁰)*

Helkiö-Mäkelältä ja Linkorannalta kysyttäessä lounaisrannikkolaisille leimaa antaviksi piirteiksi nousivat sisäänpäinlämpiävyys, omalaatuinen huumorintaju ja sarkasmi. Helkiö-Mäkelän mukaan satakuntalaiset ja varsinaissuomalaiset suhtautuvat toisiinsa hyvin ja kateutta ei ole havaittavissa. Vastakkainasettelu - esimerkiksi Porin ja Rauman välillä - on hänen mukaansa pikemminkin voimavara. Helkiö-Mäkelän mielestä lounaisrannikkolaiseen identiteettiin kuuluu alueella vallitseva talkoohenki, joka on vahvuus. Sen sijaan vähättely pitäisi lopettaa tai kääntää vahvuudeksi. Näin myös yhteinen identiteetti vahvistuisi.

Haastateltavien kanssa keskusteltiin siitä, onko olemassa yhteistä lounaisrannikkolaista identiteettiä. Vastaus oli, että ei välttämättä yhtä koko alueen kattavaa, kuten Helkiö-Mäkelä toteaa. Linkoranta puolestaan toteaa, että identiteetti on vahva, mutta siihen kuuluvat piirteet ilmenevät eri tavoin eri puolella lounaisrannikkoa.

59 Malmberg ja Vanhatalo 1985, 90- 100

60 Pikagallup, Projektiässien esittelytilaisuus Turun kaupungintalolla 9.2.2012

5.3 Lounaismurteet

Lounaisrannikon asukkaiden yhteisen historian myötä asukkailla on myös yhteinen murre. Lounaismurteiden esiintymisalue mukailee hyvin pitkälti Lounaisrannikon kehittämisvyöhykkeen aluetta: lounaismurteita puhutaan niin Turussa, Uudessakaupungissa kuin Raumallakin. Porin alueen murteet on kuitenkin useimmiten luokiteltu lounaisiin välimurteisiin, sillä niissä on lisäksi hämäläispiirteitä.

Suomen kirjakieli on syntynyt lounaismurteiden pohjalta ja siinä mielessä lounaisrannikon asukkaat voivat olla murteistaan ylpeitä tänäkin päivänä. Lounaismurteilla myös kirjoitetaan yhä, ja tällä tavalla esimerkiksi Heli Laaksosen kaltaiset kirjailijat pitävät murretta elossa ja vahvistavat lounaissuomalaista identiteettiä.

Useimmat suomalaiset tunnistavat henkilön kotipaikaksi lounaisrannikon hänen puheensa perusteella. Paljastavia piirteitä puheessa voivat olla esimerkiksi⁶¹

- lopusta lyhenevät sanat: ”Sill o pitk nok” (Sillä on pitkä nokka)
- -s(i)-päätteinen imperfekti: ”Matti nukkus(i)” (Matti nukkui) tai
- -tte-genetiivi: ”Poikkatte leiki” (Poikien leikit)

Monet lounaismurteiden erityispiirteet ovat peräisin viron kielestä. Varsinkin Rauman ja Turun murteissa on havaittavissa viitteitä yhteisestä historiasta Viron kanssa. Myös ruotsin kielellä on ollut vahva vaikutus, ei vain sanaston osalta⁶².

Puhutulla kielellä on suuri vaikutus aluesamaistumiseen. Ympäröivä puhe yhdistää ryhmän jäsenet ja vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta. Samalla tavalla puhuvaa ihmistä on helpompi lähestyä ja varsinkin ymmärtää.

61 Kettunen 1930

62 Kettunen 1930, 15

5.4 Stereotyyppiöilla on merkitystä

Kulttuurintutkimuksen piirissä pidetään tärkeänä, että itseään määrittelevien ihmisten ääni pääsee kuuluviin. Vaikka kansalliset ja maakunnalliset stereotyyppiät ovat keinotekoisia, niin ne ovat merkittäviä eri alueiden asukkaiden omia eroavuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia ja niiden historiaa.⁶³

Lounaisrannikko alueena ei erotu mitenkään erityisesti eikä lounaisrannikkolaisuutta ole erityisesti tutkittu, mutta yhteneväisyyksiä löytyy sekä satakuntalaisuudesta että varsinaissuomalaisuudesta. Kirjallisuuden mukaan lounaisrannikkolaisia ei eroteta omaksi heimokseen tai ryhmäkseen, mutta läntisen mentaliteetin ja yhteisten, stereotyyppisten luonteenpiirteiden lisäksi satakuntalaisia ja varsinaissuomalaisia yhdistävät monet asiat. Ensinnäkin meren läsnäolo ja ainutlaatuinen luonto saaristoinen yhdistää kaikkia LOURA-kaupunkeja ja niiden asukkaita. Erilaisilla mereen ja purjehdukseen liittyvillä tapahtumilla voidaan nostattaa yhteishenkeä sekä houkutella alueelle turisteja. Toiseksi vahvuutena on elinvoimainen maaseutu, jolla on pitkät perinteet ja joka vetää edelleen ihmisiä. Maaseutua voisi hyödyntää myös matkailussa nykyistä enemmän. Kolmanneksi voidaan sanoa, että lounaisrannikon kaupungeilla on pitkä historia ja alue on ollut aina vaurasta.

Lounaisrannikolla on siis paljon elementtejä, joiden varaan lounaisrannikkolainen identiteetti voi rakentua. Vaikka stereotyyppiät eivät ole absoluuttisia totuuksia - tuskinpa aina edes todenmukaisia - niin ne ovat tärkeitä identiteetin osia. Olennaista on siis se, millaisiksi lounaisrannikkolaiset ihmiset kokevat itsensä.

63 Knuuttila 1994, 85

6 Miten vahvistaa lounaisrannikkolaista identiteettiä?

Edellä on esitelty lounaisrannikkoa yhdistäviä tekijöitä, kuten historiaa, murretta luontoa ja jopa luonteenpiirteitä. Näistä lounaisrannikkolaisuutta rakentavista elementeistä voidaan löytää keinoja vahvistaa alueen ihmisten yhteistä identiteettiä ja vahvistaa lounaisrannikkolaisten yhteishenkeä. Aluetietoisuuden lisääminen sekä positiivisten mielikuvien luominen on tärkeä tekijä alueen houkuttelevuuden kannalta. Yhteisen identiteetin vahvistaminen tukee alueen vetovoimaisuutta niin alueen sisällä kuin ulkopuolellakin.

6.1 Tapahtumat ja toiminta lisäävät näkyvyyttä

Matkailun edistäminen ja vetovoimaiset tapahtumat perustuvat lounaisrannikkolaisuutta yhdistäviin tekijöihin ja alueen vahvuuksiin, kuten mereen, saaristoon ja elinvoimaiseen maaseutuun. Merta ja saaristoa voidaan hyödyntää erilaisissa purjehdustapahtumissa ja saaristoretkissä. Maaseutu puolestaan kätkee sisäänsä paljon historiaa, kuten kartanoita, joita kannattaa hyödyntää rohkeasti lounaisrannikkolaisessa matkailussa. Lounaisrannikkolaisten perinteet ja historia on otettava ennakkoluulottomasti ja luovasti hyötykäyttöön. Kuvitteellisena esimerkkinä tästä ovat lounaisrannikkolaisten perinnemarkkinat, joiden yhteydessä järjestetään heimomittelöt satakuntalaisen ja varsinaissuomalaisen kesken.

Turku 2011 – hankkeen kaltaiset olemassa olevat hankkeet kannattaa hyödyntää myös lounaisrannikon yhteistyömallin puitteissa. Kulttuuri elää monissa lounaisrannikkolaisissa kaupungeissa vahvana ja valmiit toimintamallit kannattaa ottaa käyttöön. Lounaisrannikkolaisen kulttuuriväen kanssa löytyy varmasti monenlaisia yhteistyömahdollisuuksia.

Pori Jazz on Suomen suosituimpia kesätapahtumia. Kuva: Matti Juutilainen / Pori Jazz

LOURA-kaupungeissa järjestetään monenlaisia tapahtumia, jotka vetävät matkailijoita. Olemassa olevat tapahtumia tulee hyödyntää ja kehittää edelleen. Tapahtumat, kuten Satakunnan kansansoudut, saavat rikkoa reippaasti maakuntarajat. Turun keskiaikaismarkkinoiden yhteydessä voidaan LOURAn näkyvyyden lisäämiseksi järjestää lounaisrannikon keskiaikaan keskittyvä tapahtuma. Ryhmä ideoi uutena tapahtumana "LOURA-viikot", jotka järjestettäisiin kiireisimmän kesäkauden ulkopuolella keväällä tai syksyllä. Lounaisrannikko-viikot huipentuvat suurtapahtumaan, johon olisi erityisen tärkeää järjestää toimiva kuljetus muista LOURA-kaupungeista. LOURA-viikoilla olisi monenlaisia tapahtumia, kuten paikallistuotteiden markkinat ja LOURA -mestaruuskilpailut (urheilu, bändikilpailu, valokuvaus yms.).

6.2 Murteessa on voimaa

Lounaismurteella kirjoittavan Heli Laaksosen runot ovat erinomainen esimerkki siitä, kuinka lounaisrannikkolaisten pilkattu tapa puhua voi kääntyä menestystarinaksi. Järjestämällä erilaisia murrekirjoituskilpailuja voidaan suojella uhanalaisiksi käyviä murteita ja vahvistaa murrealueen yhteistä identiteettiä. Murrerunokilpailut eivät ole uusi ilmiö, sillä esimerkiksi Radio Aurora on järjestänyt aiheeltaan vapaita murrerunokilpailuja⁶⁴. Lounaismurrekilpailut on ihanteellista järjestää yhteistyössä lounaisrannikkolaisten koulujen äidinkielen opetuksen kanssa. Murrerunokilpailujen kaltainen toiminta lisää LOURAn näkyvyyttä ja vahvistaa lounaisrannikkolaisten aluetietoisuutta. Yhteistyömahdollisuuksia murreasian tiimoilta saattaa löytyä myös Turun yliopiston historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen opiskelijoiden kanssa.

6.3 Tiedottamisen ja yhteyksien haasteet

Projektiryhmä huomasi työskentelyn aikana, että LOURA ei näy tavalliselle asukkaalle tällä hetkellä juuri mitenkään. LOURAn näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa, sanomalehdissä ja internetissä tulisikin parantaa huomattavasti. Näkyvyyttä voitaisiin lisätä esimerkiksi julkaisemalla LOURA -tiedotuslehteä ("LOURANews"), joka ilmestyisi kerran kuussa ja jaettaisiin alueen kotitalouksiin. Lisäksi lehti olisi saatavilla esimerkiksi kirjastoista ja sen voisi tilata myös sähköpostiin.

LOURAn nettisivut ovat ilmeisesti kehitteillä, minkä lisäksi LOURAn näkyvyyttä voisi lisätä sosiaalisen median avulla, kuten luomalla Facebookiin pelejä ja testejä lounaisrannikkolaisuuteen liittyen. LOURAlle kannattaa myös luoda yhteinen tapahtumakalenteri. Lisäksi tämän raportin pohjalta on mahdollista luoda Wikisivusto lounaisrannikkolaisuudesta. Tärkeää on, että tietoisuus LOURasta tavoittaa mahdollisimman monia ja erilaisia yksittäisiä ihmisiä, yhdistyksiä ja järjestöjä.

Tärkeää on huomioida myös liikenneyhteyksien toimivuus lounaisrannikon alueen sisällä.

64 Ks. esim. http://www05.turku.fi/tiedotteet/tiedotteet03/heinakuu03/heina_16_03.html

Parantamalla joukkoliikenneyhteyksiä voidaan lisätä lähiseutumatkailun houkuttelevuutta. LOURA voisi selvittää esimerkiksi halpabussiyhtiöiden mahdollisuutta toimia alueella. Lounaisrannikkolaisen yhteishengen nostattamiseen tähtäävien tapahtumien yhteydessä on erityisen tärkeää mahdollistaa hyvät yhteydet LOURA-kaupungeista toiseen.

6.4 Vauvat ja vaarit mukaan!

Alueen yhteisen identiteetin vahvistamiseksi on tärkeää huomioida kaikenikäiset louralaiset. Kouluikäisille voidaan järjestää esimerkiksi koululaisvierailuja, leirikouluja sekä ystävyyskoulutoimintaa LOURA-kaupunkien välillä. Virkeät seniorit lähtevät taas mielellään järjestetyille retkille muiden LOURA-kaupunkien teattereihin sekä muihin kulttuuritapahtumiin. Sinkuille voidaan järjestää deitti-iltoja teemalla ”Löydä Loura-puolikkaasi”. Kaiken kaikkiaan tekemällä yhteistyötä erilaisten järjestöjen ja yhdistysten kanssa saadaan kaikenikäiset ja eri elämäntilanteissa olevat lounaisrannikkolaiset mukaan. Myös ”Lähde lähelle” -matkailua on syytä kehittää.

6.5 Toimeksiannot vahvistavat korkeakouluysteistyötä

Monet korkeakouluopiskelijat ottavat mielellään vastaan työelämälähtöisen gradu- tai opinnäytetyötoimeksiannon. Tämän raportin pohjalta on mahdollista kehittää erilaisia toimeksiantoja lounaisrannikkolaisille korkeakouluopiskelijoille. Projektiryhmän resurssien puitteissa ei ollut mahdollista toteuttaa asukaskyselyä alueellisesta identiteetistä, mutta mikäli sellaisen teettäminen katsotaan aiheelliseksi, niin esimerkiksi opinnäytetyötoimeksiannon yhteydessä sellainen voitaisiin toteuttaa. Eräs mahdollinen toimeksianto on myös LOURA-aiheinen elokuva Taideakatemian opiskelijoille.

7 Johtopäätökset

Tässä raportissa on selvitetty, mistä alueellinen identiteetti muodostuu, onko lounaisrannikolla omaa alueellista identiteettiä sekä miten sitä voitaisiin vahvistaa. Alueellisen identiteetin ja aluetietoisuuden perustana on alueellisten piirteiden ja ominaisuuksien tiedostaminen sekä kokemus alueellisesta yhteenkuuluvuudesta. Toisaalta alueelliseen identiteettiin voidaan vaikuttaa toimimalla aktiivisesti alueen puolesta.

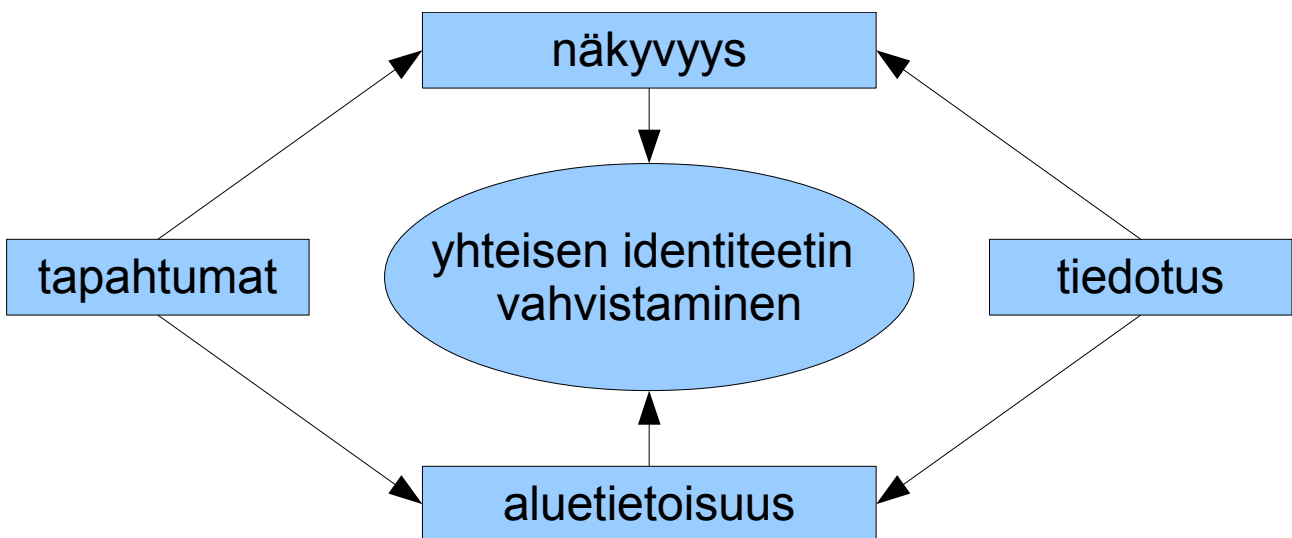
Tietoisuus ja käsitykset lounaisrannikkolaisuudesta välittyvät esimerkiksi alueen yhteisen historian kautta. Lounaisrannikon kaupungeille on kautta historian ollut yhteistä mereen, saaristoon ja luontoon liittyvät tekijät. Meri on tuonut alueelle kauppayhteyksiä ja työtä satamateollisuuden ansiosta. Meri ja saaristo ovat alueen keskeisiä matkailukohteita ja niillä on vaikutusta lounaisrannikkolaiseen kulttuuriin. Meri onkin ensimmäisiä asioita, joita ihmisillä tulee mieleen lounaisrannikosta.

Lounaisrannikolla on myös aluejaollisesti pitkä historia. Aiemmassa läänijaossa LOURA kuului samaan Turun ja Porin lääniin. Nykyään LOURA jakaantuu alueellisesti kahden maakunnan, Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueelle. Muuttoliike- ja pendelöintitietojen perusteella LOURA-kaupunkien asukkaiden liikkuvuus keskittyy useimmiten oman maakunnan alueelle. Erityisesti maakuntien keskuskunnat Turku ja Pori houkuttelevat työvoimaa ja muuttajia omasta maakunnastaan.

Tunneperäiset tekijät kuvastavat ihmisten asennoitumista alueeseen sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta muiden alueen asukkaiden kanssa. Yhteenkuuluvuus välittyy esimerkiksi murteiden avulla. Lounaisrannikon murteissa on paljon yhteneväisiä piirteitä, vaikka Porin murteeseen on sekoittunut myös hämäläispiirteitä. Samalla tavalla puhuvaa ihmistä on helppo lähestyä ja ymmärtää. Toisaalta vahva murre herättää tunteita ja mielikuvia myös ulkopuolisissa henkilöissä. Esimerkiksi Turun murretta puhuva tunnistetaan Suomessa varsin helposti ja häneen saatetaan liittää monenlaisia stereotyyppisiä käsityksiä. Lounaisrannikkolaisia kuvataan usein esimerkiksi sisäänpäinlämpiäviksi, huumorintajultaan omalaatuisiksi sekä sarkastisiksi. Lounaisrannikolla on myös vastakkainasettelua esimerkiksi Porin ja Rauman väliltä.

Kaupunkien välinen naljailu on kuitenkin vahva identiteetin voimavara – kuvastaahan se erityistä suhdetta kahden kaupungin välillä.

Vaikka lounaisrannikkoa ja alueen asukkaita yhdistäviä tekijöitä on monia, varsinaista lounaisrannikon yhteistä identiteettiä ei projektiryhmän näkemyksen mukaan vielä ole olemassa. Yhteistä identiteettiä on kuitenkin mahdollista rakentaa – näin tehtiin esimerkiksi Keski-Suomessa 1900-luvun jälkipuoliskolla. Lounaisrannikolla identiteetin kehittämisessä keskeistä on aluetietoisuuden lisääminen. Aluetietoisuutta voidaan lisätä esimerkiksi tiedotuksella ja järjestämällä erilaisia tapahtumia. Keskeisiä toimijoita tässä on LOURAn lisäksi alueen yhdistykset, järjestöt ja asukkaat. Yhteinen toiminta vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta ja auttaa samaistumista alueeseen. Tärkeää olisi saada kaikenikäiset ja eri elämäntilanteissa olevat lounaisrannikkolaiset mukaan kehittämään lounaisrannikkoa.

Lounaisrannikkolaisen identiteetin vahvistaminen pähkinänkuoressa.

Lähteet

Apo, Satu & Ehrnrooth, Jari (1996): Millaisia olemme? Puheenvuoroja suomalaisista mentaliteeteista. Kunnallisalan kehittämissäatiö. Kirjapaino Oy, Vammala.

Aukia, Markku & Virtanen, Timo J. (1993) Porilaisten kaupunki: asumista ja tapakulttuuria noin 1880-1980. Satakunnan museo.

Granö, Olavi, Roto, Markku & Laurila, Leena (1999): Environment and Land Use in the Shore Zone of the Coast of Finland. Painosalama Oy, Turku.

Heikkilä, Jaakko (2011): Territoriaalinen koheesio ja lounaisrannikon kehittämisvyöhyke. Maantieteen pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto. Maantieteen ja geologian laitos. Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta.

Helkiö-Mäkelä, Heidi. Haastattelu 13.2.2012

Häkkinen, Iida (2000): Muuttopäätös ja aluevalinta Suomen sisäisessä muutossa. VATT -tutkimuksia 65. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Helsinki. <http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/t65.pdf>

Häkli, Jouni (1994): Maakunta, tieto, valta. Tutkimus poliittis-hallinnollisen maakuntadiskurssin ja sen historiallisten edellytysten muotoutumisesta Suomessa. Tampereen yliopisto. Vammalan kirjapaino.

Hänninen, Kaarlo (1927): Kansakoulun maantieto ja kotiseutu-oppi. Osakeyhtiö Valistus. Helsinki.

Kaunistmaa, Pekka (1997): Mitä on kollektiivinen identiteetti? Teoksessa Virtapohja, Kalle (toim.), 1997: Puheenvuoroja identiteetistä: Johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.

Kettunen, Lauri (1930): Suomen murteet II: murrealueet. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.

Koivuniemi, Jussi (2004): Porin kaupungin historia IV. Joen rytmissä 1940-2000. Porin kaupunki. Pori.

Knuuttila, Seppo (1994): Tyhmän kansan teoria. Näkökulmia menneestä tulevaan. Ykkös-Offset Oy, Vaasa.

Linkoranta, Tauno. Haastattelu 8.2.2012

Lounaisrannikon skenaariotyö. Tausta-aineistot ja skenaariopohjat. Helmikuu 2012.

Malmberg, Ilkka & Vanhatalo, Tapio (1985): Heimoerot esiin ja hännäämään! Amer-yhtymä Oy, Espoo.

Mustonen, Anu (1997): Media ja identiteetti. Teoksessa Virtapohja, Kalle (toim.), 1997: Puheenvuoroja identiteetistä: Johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.

Mäkinen, Kirsi; Hiltunen, Eero; Laine; Ritva, Karessuo, Leena (2003): Kuntaliiton asumispoliittiset toimintalinjat – asuminen osava muuttuvaa yhdyskuntaa. Taustamuistio. Suomen Kuntaliitto. Kuntatalon paino, Helsinki. <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/tyt/asuminen/Documents/asuntopol_linjaukset_tausta.pdf>

Paasi, Anssi (1984): Aluetietoisuus ja alueellinen identiteetti ihmisen spatiaalisen sidoksen osana. Suunnittelumaantieteen yhdistys. Joensuun yliopisto.

Paasi, Anssi (1986): Neljä maakuntaa. Tutkimus aluetietoisuuden kehittymisestä. Joensuun yliopisto. Joensuu.

Perinnelaivayhdistys Ihana ry. <www.ihana.fi> (luettu 8.5.2012)

Pikagallup Projektiässien esittelytilaisuudessa Turun kaupungintalolla 9.2.2012

Pohjois-Pohjanmaan liitto (1999): Pohjois-Pohjanmaa: alueen, kulttuurin ja identiteetin muodostuminen. Yliopistopaino Oulu.

Pribilla, Marco (2006): Maakunnat vastaan läänit. Kuntaliiton verkkojulkaisu. Suomen kuntaliitto.

Rauman kaupunki. Rauman historiaa. <<http://www.rauma.fi/info/historiaa.htm>>

Siivonen, Katriina (2008): Saaristoidentiteetit merkkien virtoina. Varsinaissuomalainen arki ja aluekehitystyö globalisaation murroksessa. Helsinki

Sisäasiainministeriö a.

<<http://www.intermin.fi/intermin/bulletin.nsf/vwSearchView/A40AAEEC83C8FC56C2256B13004CBEFB>> (luettu 9.5.2012)

Sisäasiainministeriö b.

<<http://www.intermin.fi/intermin/bulletin.nsf/vwSearchView/B61BC6BDE7E8930CC2256B13004CBE9C>> (luettu 10.5.2012)

Taloustutkimus. <<http://www.taloustutkimus.fi/ajankohtaista/?x1541726=2486678>> (luettu 17.4.2012)

Tilastokeskus a. <<http://www.stat.fi/meta/luokitukset/maakunta/001-2012/kuvaus.html>> (luettu 10.5.2012)

Tilastokeskus b. <<http://www.stat.fi/meta/luokitukset/laani/001-2009/kuvaus.html>> (luettu 10.5.2012)

Tilastokeskus c. Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne. StatFin-tilastotietokantapalvelu. http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/databasetree_fi.asp (luettu 10.5.2012)

Tilastokeskus d. Suomen virallinen tilasto (SVT): Muuttoliike. StatFin-tilastotietokantapalvelu. http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/databasetree_fi.asp (luettu 10.5.2012)

Turun kaupunki. Silmäys Turun historiaan. <http://www.turku.fi/public/default.aspx?contentid=132800>> (luettu 9.5.2012)

Uusikaupunki – historiaa. <http://uusikaupunki.fi/template_1.asp?id=482> (luettu 9.5.2012)

Zimmerbauer, Kaj & Suutari, Timo (2004). Imago, identiteetti ja alue - seudullisen kehittämistyön haasteet. Alue ja ympäristö 33:1, s. 30-40.